

INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, "Pedagogika va
psixologiya" kafedrası o'qituvchisi Qosimova Gulzoda Erkin Qizi*

Email: qosimovagulzoda@dtpi.uz

Annotatsiya: Bugungi kunda inklyuziv ta'lim tizimi har bir bolaning imkoniyatidan qat'i nazar, sifatli ta'lim olishini ta'minlaydi. Tadqiqotda ta'lim sifatini oshirishning pedagogik asoslari, o'qituvchi kompetensiyasi, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va bag'rikenglik muhiti tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, ta'lim sifatini oshirish, teng imkoniyat hamkorlik, maxsus ehtiyojga ega o'quvchilar, "Ta'lim to'g'risida"gi qonun, jamoaviy hamkorlik, konsepsiya.

Аннотация: Сегодня система инклюзивного образования обеспечивает каждому ребенку получение качественного образования независимо от его способностей. В исследовании анализируются педагогические основы повышения качества образования, компетентность педагогов, личностно-ориентированный подход и толерантная среда.

Ключевые слова: инклюзивное образование, повышение качества образования, сотрудничество в интересах равных возможностей, учащиеся с особыми потребностями, Закон «Об образовании», коллективное сотрудничество, концепция.

Bugungi kunda inklyuziv ta'lim — bu nafaqat maxsus sharoitlarni yaratish, balki har bir o'quvchining imkoniyatiga mos ta'lim mazmunini ishlab chiqish, o'qituvchi kompetensiyasini rivojlantirish, individual yondashuvni ta'lim jarayoniga joriy etish demakdir. Shu bois, ta'lim sifatini oshirish

masalasi inklyuziv muhitda yanada dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ta'lim sifatini oshirishning pedagogik asoslari o'qituvchi faoliyati, ta'lim texnologiyalari, metodik yondashuvlar va baholash tizimining inklyuziv tamoyillar asosida qayta ko'rib chiqilishini talab etadi. Bunda insonparvarlik, teng imkoniyat, hamkorlik va bag'rikenglik qadriyatlari muhim o'rin tutadi. Shunday qilib, inklyuziv ta'lim sharoitida ta'lim sifatini oshirish masalalarini ilmiy-pedagogik jihatdan o'rganish, o'qituvchilar amaliyotiga samarali metodik yondashuvlarni tatbiq etish — zamonaviy ta'lim siyosatining muhim vazifalaridan biridir.

Inklyuziv ta'lim sharoitida ta'lim sifatini oshirish masalasi zamonaviy pedagogika oldidagi eng dolzarb yo'nalishlardan biridir. Bunday ta'lim tizimi barcha bolalarga, jumladan, maxsus ehtiyojga ega o'quvchilarga ham teng imkoniyatlar yaratishni nazarda tutadi. Ta'lim sifati bu jarayonda faqat o'quv natijalariga emas, balki ta'lim jarayonining insonparvarlik ruhida tashkil etilishiga ham bog'liq. Shuning uchun pedagogik asoslar, avvalo, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, o'qituvchi kasbiy kompetensiyasi va ta'lim texnologiyalarining samarali qo'llanilishiga tayanadi.

O'qituvchi inklyuziv ta'limning markaziy shaxsidir. Uning pedagogik mahorati, psixologik tayyorgarligi, bag'rikengligi va ijodkorligi ta'lim sifatini belgilovchi muhim omillardandir. Har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'limni tashkil etish, moslashtirilgan o'quv dasturlar va differensial metodlarni qo'llash o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Ta'lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, ya'ni maxsus ilovalar, raqamli platformalar, audio va video resurslar orqali o'qitish, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini yanada yaxshilashga yordam beradi.

Inklyuziv ta'limning sifat ko'rsatkichlaridan biri — o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini to'g'ri baholashdir. Baholash jarayonida o'quvchining imkoniyatlari, qiziqishlari va shaxsiy yutuqlari inobatga olinishi zarur. Formativ baholash usullari bu borada samarali vosita bo'lib, o'quvchining

o'sish jarayonini tahlil qilish va individual yondashuvni mustahkamlash imkonini beradi.

Shuningdek, ta'lim sifatini oshirishda jamoaviy hamkorlik alohida o'rin tutadi. O'qituvchi, psixolog, defektolog, logoped va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik natijasida o'quvchining individual rivojlanish rejasi ishlab chiqiladi va amalga oshiriladi. Bu esa inklyuziv ta'lim jarayonining izchilligi va samaradorligini ta'minlaydi. Umuman olganda, inklyuziv ta'lim sharoitida ta'lim sifatini oshirish — insonparvarlik, teng imkoniyat va bag'rikenglik tamoyillariga tayanadigan, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni talab etuvchi murakkab, ammo istiqbolli jarayondir. Ta'lim sifati o'qituvchining kasbiy mahorati, o'quvchilarga bo'lgan e'tibori, hamkorlik muhiti va innovatsion metodlarni uyg'unlashtirish orqali ta'minlanadi.

O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni rivojlantirish va ta'lim sifatini oshirish masalalari mustahkam huquqiy asos bilan ta'minlangan. Eng avvalo, 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (O'RQ-637) mamlakatimiz ta'lim tizimining poydevorini belgilab berdi. Mazkur qonunda har bir fuqaroning, jumladan, maxsus ehtiyojga ega shaxslarning ham sifatli ta'lim olish huquqi kafolatlangan. Qonunning 4-moddasida ta'limning insonparvarlik, uzluksizlik va teng imkoniyatlar tamoyillari asosiy yo'nalish sifatida belgilangan bo'lib, bu inklyuziv ta'lim siyosatining qonuniy tayanchini yaratadi. Ushbu hujjat asosida ta'lim tizimida har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda o'qitish, moslashtirilgan dasturlar va pedagogik yondashuvlarni joriy etish uchun zarur huquqiy shart-sharoitlar vujudga keldi. Shu bilan birga, 2020-yil 13-oktabrda qabul qilingan Prezident qarori PQ-4860-son "Aholiga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" nomli hujjatda nogironligi bo'lgan bolalar va ularning oilalarini qo'llab-quvvatlash, ularga ijtimoiy va pedagogik yordam ko'rsatish, ta'lim muassasalarida qulay muhit yaratish bo'yicha muhim vazifalar belgilandi. Mazkur qaror doirasida

maktablarda maxsus jihozlar, psixologik-pedagogik xizmatlar va yordamchi texnik vositalarni joriy etish choralari amalga oshirildi. Bu esa nafaqat ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, balki inklyuziv ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi amaliy qadam bo'ldi. 2021-yilda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasida 2021–2025-yillarda inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi" esa ushbu yo'nalishning strategik yo'l xaritasini belgilab berdi. Konsepsiyada inklyuziv ta'limni milliy ta'lim tizimining ajralmas qismi sifatida shakllantirish, ta'lim sifatini monitoring qilish, pedagog kadrlarni qayta tayyorlash, maxsus metodik qo'llanmalar yaratish va ta'lim muassasalarida ijtimoiy-psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini kengaytirish vazifalari ko'rsatib o'tilgan. Ushbu hujjat inklyuziv ta'limni rivojlantirishning amaliy, tashkiliy va ilmiy asoslarini bir butun tizim sifatida belgilaydi.

Mazkur qonun, qaror va konsepsiyalar o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ular inklyuziv ta'limning huquqiy, pedagogik va ijtimoiy poydevorini yaratadi. Ular ta'lim sifatini oshirish, insonparvarlik qadriyatlariga asoslangan muhitni shakllantirish hamda har bir bola uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashda muhim yo'nalish bo'lib xizmat qilmoqda.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, inklyuziv ta'lim sharoitida ta'lim sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishidir. Qonun va qarorlar asosida yaratilgan huquqiy hamda pedagogik shart-sharoitlar har bir o'quvchining teng imkoniyatini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Natijada, ta'lim jarayonida insonparvarlik, hamkorlik va innovatsion yondashuvlar uyg'unlashgan yangi sifat bosqichiga erishilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining **"Ta'lim to'g'risida"**gi Qonuni 23.09.2020-y, O'RQ–637-son Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi ***"Aholiga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"*** PQ–4860-son Qarori.

3. “O‘zbekiston Respublikasida 2021–2025-yillarda inklyuziv ta’limni rivojlantirish konsepsiyasi”, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori asosida tasdiqlangan, 2021-yil.
4. Hasanboeva, O., Yo‘ldosheva, D. *Inklyuziv ta’lim nazariyasi va amaliyoti*. — Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2022.
5. Jalolova, S. *Maxsus pedagogika va inklyuziv ta’lim asoslari*. — Toshkent: “O‘zbekiston milliy nashriyoti”, 2021.
6. UNESCO. *Inclusive Education: Guidelines for Policy and Practice*. — Paris, 2020.